

Könyvtárosaink figyelmét szeretnénk felhívni arra, hogy a katolikus megújulásnak nagyon fontos eszköze volt a könyvnyomtatás és a könyvtárak. Ez a rövid kis tanulmány a külföldi könyvnyomdák és könyvtárak történetivel foglalkozik, melynek természetesen hazai párhuzamuk is van. A meglévő egyházi könyvtáraink (egyházmegyei, szerzetesi és plébániai) egyaránt tartalmazznak olyan dokumentumokat, melyek külföldről származnak. Könyvtáraink számára értékes kultúrtörténeti adat lehet, hogy az alább felsorolt nyomdáktól milyen művekkel rendelkeznek. Ezek a dokumentumok jelzik az egyház katolicitását, külföldi kapcsolatait.

Nyomdászat és könyvtárak

A pozitív teológia felemelkedésével összekapcsolódik a hatékonyabb nyomdászat és a jobban felszerelt könyvtárak előtörése. A létező fő könyvterjesztési központ, Bazel, ahol az Újszövetség Erazmus-féle kiadásait és számos egyházatya munkáját kinyomtatták, protestánsná vált, Párizs és Lyon tevékenysége erősen gátolva volt a hugenotta harcok következtében. Most, Velence mellett, a katolikus reformban Róma előre lépett, ahol nagyon sok jelentős művet kinyomtattak. IV. Piusz pápa 1561-ben Rómába hívta Paolo Manuzio velencei filológust azzal a kifejezett szándékkal, hogy általa hatékony nyomdással és kiadóval rendelkezzen; V. Szixtus pápa 1587-ben megalapította a vatikáni nyomdát, amely többek között publikálta Caesar Baronius *Annales Ecclesiastici* című munkáját és a *Raccolta romana dei Concilii* című művet; a *Propaganda Fide* nyomda, melyet 1626-ban alapítottak, latin, görög, arab és örmény betűkészlettel is rendelkezett. Az antwerpeni Plantin család sikert ért el a tridenti breviárium kinyomtatásával. Kölnben Quentel (Servino Calenio) örökösei, Giovanni Birckmann és Matteredo Cholinus számos katolikus munkát nyomtattak, Németország déli részében fontosabb könyvterjesztési központtá vált Ingolstadt, Weissenhorn és Eder nyomdáinak érdemei nyomán. A dillingeni Sebaldo Mayer nyomdász által úgy tudjuk, hogy 1550 és 1576 között 465 munka került napvilágra; a dillingeni jezsuita nyomda 1620-tól saját nyomdával rendelkezett. 1564-től megkönnyíti az általános áttekintést az összes publikációkra a frankfurti könyvvásárokról kiadott katalógusok sora, ami, a harmincéves háború előestéjén több mint 1500 könyvet jegyez az évek folyamán. Ezek mellett időnként megjelentek – mintegy párhuzamban állván a tiltott könyvek jegyzékével – a katolikus könyvek jegyzékei, melyeket jezsuita szerzők kezdeményezése alapján állítottak össze.

A *Ratio studiorum* szabályozta, hogy minden kollégium hozzon létre egy költségvetési előirányzatot a könyvtár számára, mert különben az atyák „fegyvertelen zsoldosokká” válnak; Canisius inkább el tudott képzelni egy kollégiumot templom nélkül, mint könyvtár nélkül. A könyvtárak fontossága Rómában is világosan ismert volt. A Vatikáni Könyvtár hatalmas növekedést ismert magáénak az első könyvtáros, Cervini bíboros és utódai Sirleto, Antonio Carafa és Baronius idején. V. Piusz pápa rendelte el, hogy egy új terem létesüljön, melyet azóta használnak, ami ugyan szétválasztja a Belvedere bramantei udvarát mindazonáltal megnyitja az itáliai könyvtárak monumentális sorát. Azt a heidelbergi Palatina kéziratának és a könyveinek öröksége gyarapította, melyet a bajor Massimiliano választófedelem ajándékozott a pápának. Angelo Rocca nyilvános könyvtárat alapított, ami róla kapta Angelica nevét; a könyv- és kézirat gyűjtemény, melyet Francesco Barberini kardinális (1636-tól Luca Holstenio vezetése alatt) együtt adományozott, a Vatikáni Könyvtár után a leggazdagabb római könyvtárrá vált. Milánóban Federico Borromeo kardinális 1602-ben megalapította az Ambrosiana Könyvtárat. 1669-ben Itáliában 80, Hollandiában 50, Franciországban 27, Németországban 23, Angliában 11 könyvtárat jegyeztek.

Forrás: Hubert Jedin: Storia della Chiesa V. p. 669-670.

Fordította: Varga Lajos